או קורט לבונה פסול: כל הני למה לי? צריכא, דאי תנא ערוב משום דלאו בת הקרבה היא, אבל מלח דבת הקרבה היא אימא תתכשר; ואי תנא מלח, דלא איקבע בהדי מנחה מעיקרא א)(שאינו מלח אלא הקומץ בלבד) אבל לבונה דאיקבע בהדי מנחה מעיקרא אימא תתכשר, קמ"ל: מפני שאמרו הקומץ החסר או היתר פסול: מאי איריא משום חסר ויתר ב)תיפוק ליה משום חציצה? א"ר ירמיה מן הצד. אמר ליה אביי לרבא כיצד קומצין? אמר ליה כדקמצי אינשי. איתיביה: זרת, זו קמיצה, זו אמה, זו אצבע, זו גודל! ג) אלא להשוות (כלומר קומץ מלא היד כדי שלא יהא חסר ואחר כך מוחק באצבע קטנה מלמטה) היכי עביד? אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב חופה שלש אצבעותיו עד שמגיע על פס ידו וקומץ. תניא נמי הכי: מלא קמצו, יכול ה)מבורץ? ת"ל בקמצו. אי בקמצו יכול בראשי אצבעותיו? ת"ל מלא קמצו. הא כיצד? חופה שלש אצבעותיו על פס ידו וקומץ, במחבת ובמרחשת מוחק בגודלו מלמעלה ובאצבעו קטנה מלמטה. *וזו היא עבודה קשה ד)שבמקדש. זו ותו לא? והאיכא מליקה והאיכא חפינה? אלא *זו היא אחת מעבודות קשות שבמקדש. א"ר פפא פשיטא לי מלא קומץ כדקמצי אינשי. בעי רב פפא קמץ בראשי אצבעותיו ה)מאי, מן הצדדין מאי, מלמטה למעלה מאי? תיקו. *אמר רב פפא פשיטא לי מלא חפניו כדחפני אינשי. בעי רב פפא חפן בראשי אצבעותיו מהו, מן הצדדין מהו, ו) חפן בזו ובזו וקרבן זו אצל זו מהו? תיקו. בעי *רב פפא דבקיה לקומץ בדפניה דמנא מאי? תוך כלי בעינן והאיכא, או דלמא הנחה בתוכו בעינן וליכא? תיקו. בעי מר בר רב אשי הפכיה למנא ודבקיה לקומץ בארעיתא דמנא מאי? הנחה בתוכו בעינן והאיכא, או דלמא כתיקנו בעינן וליכא? תיקו:

מתני' (כיצד הוא עושה פושט את אצבעותיו על פס ידו) ריבה שמנה, חיסר שמנה, חיסר לבונתה פסולה:

גמ' היכי דמי ריבה שמנה? א"ר ח)*אלעזר *) כגון שהפריש לה שני לוגין. ולוקמה כגון דעריב בה שמן דחולין ושמן דחבירתה! וכי תימא שמן דחולין ושמן דחבירתה לא פסל, ט)(מתקיף לה רב זוטרא בר טוביה אלא מעתה) מנחת חוטא דפסל בה שמן היכי משכחת לה? אי דידה הא לית לה, אי דחולין ודחבירתה הא אמרת לא פסל? י) (ואי אמרת דאפריש לה שמן כיון דלית לה שמן כלל חולין נינהו) ורבי יא)*אלעזר לא מיבעיא קאמר: לא מיבעיא דחולין ודחבירתה דפסיל, אבל הפריש לה שני לוגין הואיל והאי חזי לי' והאי חזי לי' אימא לא ליפסיל, קמ"ל. ומנא ליה לר' *אלעזר הא? אמר רבא מתני' קשיתיה: מאי איריא דתני ריבה שמנה, ליתני ריבה לה שמן! אלא הא קמ"ל דאע"ג דהפריש לה שני לוגין: חיסר לבונתה: ת"ר חסרה ועמדה על קורט אחד פסולה, על שני קורטין כשרה, דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר על קורט אחד כשרה, פחות מכאן פסולה.

*) [עיין תוספות זבחים ל. ד"ה דכרין]

והתניא

רש"י

או קורט לבונה פסול · מפני יב) שהקומץ חסר כדי מקום הקורט וא"ת יליף קומץ והלא לבונה על המנחה היא דכתיב (ויקרא ו) כל הלבונה אשר על המנחה! תשובה לדבר, כשקומץ מסלק הלבונה כולה לצד אחד וקומץ הסולת מאמצע הכלי יג): מלח · גם הקרבה היא · דלאחר שהיה הקומץ על המזבח היה מולחו יד) כדפרישית והכי אמר בפ"ב (לקמן כ:) יכול תהא מנחה כולה טעונה מלח ת"ל על כל קרבנך (טו) קרבן טעון מלח ואין כל המנחה טעונה מלח ואי קשיא ולישמעינן לבונה וכל שכן ערוב ומלח: צריכי - אי תנא לבונה ברישא הכי נמי - דלא מיבעיא ליה למיתני ערוב ומלח אלא הואיל ונקט ערוב ברישא תנא לבונה ומלח טז): מפני שאמרו · משום קומץ חסר: תיפוק ליה דערוב פסול משום חציצה · דחוצץ בין ידו לקמח וחציצה פוסלת בקדשים כדמפ' בזבחים (דף כד:) אי נמי חוצץ בין קמח לקמח אם הוא באמצע הקומץ וחולק את הקומץ ונראה כשני מלאי קמצים: מן הצד · למעלה אצל גודל או למטה אצל קמיצה דליכא חציצה דהיינו מן הצד דלאחר שקמץ הופך גב ידו למטה כדי שלא יפול מן הקומץ כלום והוי יז) גודל וקמיצה מן הצד והשתא ליכא חציצה שאצל הקמח מוטל הערוב אבל חסרון איכא: כדקמצי אינשי · משמע בכל האצבעות: יח) זרת · אצבע קטנה ממנה מתחיל הזרת וכ"מ למדת חשן זרת ארכה: זו קמיצה · ממנה מתחיל הקומץ מאותו אצבע שאצל הקטנה: זו אמה · ממנה מודדין כל אמות הבנין והכלים לפי שהיא ארוכה מכולן ושתי אמות היו בשושן הבירה שתי מקלות שהן אמה ובהן מודדין אמות הבנין ואותן מקלות נמדדו באותו אצבע יט) שהוא ארוך: זו אצבע · (וטבל הכהן) אצבעו בדם: זו גודל · לבהונות המלואים אלמא כן הקמיצה והקומץ ולא זרת: ומשני כי אמרינן דכולהו אצבעות בעינן לקמיצה: להשוות · דאם יוצא קמח למטה מן הקומץ מוחקו ומשוהו באצבע קטנה שלא יהא מבורץ וכן מלמעלה בגודל: היכי עביד · אמתני' מהדר דקתני זו קמיצה דממנה מתחיל הקומץ: כ) ת"ל בקומצו · והרים ממנו בקומצו (ויקרא ו): בראשי אצבעותיו · מעט כא) שלא יגיע עד פס ידו: במחבת ובמרחשת · דמעשיהן אפויין כב) (כדאמר לקמן בפרק אלו מנחות נקמצות (דף עה:) דלאחר שהן אפויין פותתן וקומץ הלכך אי אפשר לפותתן דקות כל כך, וכשהוא קומץ יוצאות חוץ כג)(למקומו) הלכך מוחק בגודלו מלמעלה ובאצבעו קטנה מלמטה: כד) זו היא עבודה קשה שבמקדש · שבקומץ גדול הוא מאוד שלא יהא לא חסר ולא יותר: מליקה · אמרינן בפ' קדשי קדשים (זבחים סד:) זו היא עבודה קשה: וחפינה · נמי אמרי' בפ' הוציאו לו במסכת יומא (דף מט:) אוחז כה) את הבזך בראשי אצבעותיו ומעלה בגודלו ס' וזו היא עבודה קשה: כדקמצי אינשי · מכניס לידי אצבעותיו ודוחק בקמח והקמח נכנס בתוך ידו: בראשי אצבעותיו · שהכניס ראשי אצבעותיו בקמח וקפץ ידו כלפי כו) קמח וקומץ מלא קומצו עד פס ידו כמקטו מהו: מן הצדדין · שנתן גב ידו על הקמח והוליך ידו עד שנכנס הקמח דרך צידו לתוך ידו ל"א מן הצדדין · מצדי הכלי שלא קמץ באמצע הכלי: מלמטה למעלה · שהכניס כז) אצבעותיו בקמח וגב היד כנגד הקמח וקומץ: מלא חפניו · דיום הכיפורים קטרת סמים דקה: כדחפני אינשי · שמכוונין לידי ידיהם וחופנים: מן הצדדים · שהכניס קטרת בחפניו דרך בין גודל לאצבע ל"א מן הצדדים של כלי: דבקיה לקומץ · בשעת קידושו כח) בכלי בדפנו דמנא מבפנים: בארעיתא דמנא · כגון שהיה לכלי בית קיבול מאחוריו כמו שיש בקערות כט):

מתני' ריבה שמנה · דדינה לוג כדאמר בפ' שתי מדות (לקמן פח.) מהאי קרא למנחה ולוג שמן: חיסר שמנה · פסולה כדאמרן לעיל (ט:) משמנה שאם חיסר כל שהוא פסול: חיסר לבונתה · דשיעור לבונה מלא הקומץ בפ' הרי עלי עשרון (לקמן קו:) מפרש לה בג"ש נאמר ל)הרמה כו' ואי קשיא ליתני ריבה לבונתה הא מפרש לה בגמ':

גמ' שהפריש לה · לשם מנחה זו (הפריש לה): ב' לוגין · לא) ועירבן עמה דנראות כשתי (הלחם) אבל בלוג ומחצה קס"ד דלא מיפסלא: ולוקמה כגון דעריב בה · פורתא שמן לב) דחולין או שמן דחבירתה: דפסיל בה שמן · דאמר בפרק כל המנחות (לקמן נט:) לא ישים עליה שמן ואם שם פסול: אי דידה · שהפרישו לשמה: הא ליה לה · וכיון דלא חזי לה לא מקדיש שמן עד שמופרש לה: והאי חזי לה · כלומר זיל לגביה דהאי חזי ליה וזיל לגביה דהאי חזי ליה: ומנא ליה לרבי אליעזר הא · דאפילו הפרישן לה לג) לשמה פסול אם עירבו עמה: שמנה · משמע דהופרש לה לשמה:

והאיכא

תוספות

וזו היא עבודה קשה שבמקדש · למ"ד בפרק אלו מנחות (לקמן עה:) שמחזירן לסולתן איכא קשה יותר ממנחת סולת אלא סבר לה כמ"ד שהיה מחלקה לשנים ושנים לארבעה: והא איכא חפינה · כשהיה נכנס לפני ולפנים ולא כשהיה חופן בלשכת בית אבטינס ועבודה קשה היא מאד כדמוכח ביומא (דף מט:): מלמטה למעלה · פירש בקונטרס שהכניס ראשי אצבעותיו בקמח וגב ידו כנגד הקמח וקומץ ואין זה כראשי אצבעותיו דלעיל דהתם פס ידו כנגד הקמח ומכניס ראשי אצבעותיו וקומץ מלא קומצו עד פס ידו והשתא לפי' הקונטרס קורא ראשי אצבעותיו למטה וכן מפרש ר"ת במסכת שבת (דף נה:) גבי ציצין הפורשין למעלה פירוש לצד פיסת היד ומביא ראיה מהא דאמר בפ' כל היד (נדה יג:) מן העטרה ולמעלה דלצד הגוף קורא למעלה ואינה ראייה כל כך דלגבי מילה שהיא תלויה שייך לקרות ראש המילה למטה אבל אצבעות שאדם זוקף אצבעותיו למעלה שייך לקרות למעלה ראשי האצבעות ולמטה למעלה יש לפרש שמכניס ידו בקמח דרך פס היד עד שמגיע לראשי אצבעותיו*):

*) [ועי' תוס' שבת נג: ד"ה וטוא]

קומץ

עין משפט נר מצוה

סו א ב ג מיי' פי"ג מהלכות מעה"ק הל' יב סמג (לאוין של:)

סז ד מיי' פ"ד מהלכות יוהכ"פ הלכה א:

סח ה ו מיי' פי"ג מהל' פסה"מ הלכה כב:

סט ז מיי' שם הלכה ט:

ע ח ט מיי' שם הל' ח:

מסורת הש"ס

הד"ק מ"ז

כתובות ס:

לא מטל באמצע הקומץ חולק לא ד"ק

יומא מט: ע"ש

[שם מט: מט: זבחים סה:]

[יומא מט:]

[לקמן צח.]

[יומא מח.]

נ"ל אלעזר

נ"ל אלעזר

נ"ל אלעזר

ראשי אצבעותיו ד"ק

ד"ק מ"ז

[נ"ל כשתי קמצים אבל כו' וגירסת ד"ק בכתי מנחות]

שיטה מקובצת

א] תיבות שאינו מולח אלא הקומץ בלבד נמחק: ב] תיפוק לי' אות ו' נמחק: ג] זו גודל להשוות היכי עביד והשאר נמחק: ד] שבמקדש עיין תוס' (לקמן דף מ' ע"ב): ה] אצבעותיו מהו מן הצדדין מהו ממטה למעלה מהו: ו] הצדדין מהו ממטה למעלה מהו חפן: ז] תיבות כיצד הוא עושה פושט את אצבעותיו על פס ידיו נמחק: ח] רבי אלעזר: ט] תיבות מתקיף לה רב זוטרא בר טוביא אלא מעתה נמחק: י] תיבות ואי אמרת דאפריש לה שמן כיון דלית לה שמן כלל חולין נינהו נמחק: יא] ר' אלעזר: יב] מפני שחסר הקומץ: יג] הכלי · כן מפורש בפ"ב דמנחות: יד] היה מולח המלח של צבור דאמרי' בפ"ב והשאר נמחק: טו] קרבנך קומץ שהוא קרבן: טז] ומלח הס"ד ומה"ד דלא איקבע בהדי מנחה, בכלי · אחד דהוא לאחר שהקטירו לקומץ היה מולחו הס"ד ומה"ד קומץ החסר פסול בהקומץ רבה ילפי לה מדכתיב מלא קומצו תרי זימני: יז] והוי לצד גודל: יח] מה"ד זו זרת אצבע קטנה כו' למדת החשן: יט] אצבע ארוכה הס"ד ואח"כ מה"ד זו אצבע דטבל הכהן את אצבעו: כ] אלמא בקמיצה קומץ ולא בזרת: כא] עד שלא יגיע: כב] אפויין אומר: כג] חוץ לקומץ הלכך מוחק בגודל מלמעלה: כד] מה"ד זו היא: כה] אוחז בבזך בראשי אצבעותיו: כו] כלפי הקמח: כז] שהכניס ראשי אצבעותיו בקמח וגב ידו כנגד: כח] קודש בכלי: כט] בקערות · רש"י כת"י ולי נראה מארעיתא דמנא שהפך הכלי ודבקיה לקומץ בארעית דמנא מתוכו ע"כ ונראה לפרש שהפך הכלי הרק ונתן הקומץ מלמטה למעלה: תו"ח: ל] נאמר כאן הרמה מפרש לה לקמן בגמרא: לא] שני לוגין ועירבן עמה תרומות כשתי מנחות: לב] שמן דחולין ותיבת דחול נמחק רש"י של מהרש"ל ולוקמא כגון דעריב שמן דחולין אפי' לא הפריש לשמה ואפילו אין בה ב' לוגין שלימים או שעירב בה שמן מחבירתה ממנא אחרת ע"כ: לג] מקריש שמן המופרש: לד] הפרישן לשמה: לה] דהופרש כולה לשמה:

הגהות הב"ח (א) גמ' יכול שקמצו מבורץ ת"ל: (ב) רש"י ד"ה היכי עביד נ"ל ד"כ שקמצו מבורץ נ"ב ליכא לאוקמיה שיש קמח בין ראשי אצבעותיו לפס ידו:

גליון הש"ס גמרא זו היא אחת מעבודות קשות · עיין לקמן דף מ' ע"א תוספות ד"ה אין לך:

נושא/מבנה
◇
דוגמאות על
חסר בקמיצה
שמוזכרות במשנה.
הגמ' תברר למה
צריכין כל א'
מדוגמאות

נושא
כמות המנחה
בתוך הקומץ
נקבע לפי
מספר האצבעות
שמחזיקין את
התבואה

נושא
דרך הכנסת
המנחה לתוך
קומצו

מבנה
△
"אר פפא פשיטא לי"
1-בקמיצה
2-בחפינה
= "בעי" ...
סדור של שאלות
(רובם של ר' פפא)
בדינין קמיצה
וחפינה

נושא
מהי "ריבה שמנה"
(ותני במשני')

נושא
מח' תנאים במה
נחשב חסרון
בלבונה שבמנה

*מטרת הס
לבוון דין
משאר דיני
שמוזכרים